

PREVENCIJA OVISNOSTI U PREDŠKOLSKE I ŠKOLSKE DJECE: PRIJEDLOG MODELA PREVENCIJE LOKALNE SAMOUPRAVE U GRADU RIJECI

ŽELJKO JOVANOVIĆ, KARLA MUŠKOVIĆ, KRISTINA DANKIĆ*

Prema podacima relevantnih ustanova i institucija koje se na različite načine bave problematikom suzbijanja zlouporabe droga na području grada Rijeke i Primorsko - goranske županije, uočljiv je, posebno od 1997. godine, porast zlouporabe droga. Korištenje sredstava ovisnosti predstavlja ozbiljan osobni i društveni problem čije posljedice mogu biti tragične. Grad Rijeka prepoznao je ozbiljnost i složenost ove problematike, te je prioritetno mjesto u smjernicama za mandatno razdoblje 2001. do 2005. dao prevenciji bolesti ovisnosti, posebice kroz djelovanje Odjela gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb i Odjela za odgoj i školstvo. Temeljni ciljevi u ovom području su: smanjenje broja novih ovisnika, povećanje broja liječenih ovisnika koji uspješno održavaju apstinenciju, smanjenje štete po zdravlje ovisnika, omogućavanje uspješne socijalne integracije liječenih ovisnika, podrška učinkovitijem djelovanju organa represije u borbi protiv organizirane trgovine drogom. Navedeni se ciljevi ostvaruju sufinanciranjem programa koji su usmjereni prema ovisnicima o drogama, ali i prema zdravoj populaciji, a isti su odabrani na temelju javnih natječaja ili su dio redovnih programskih aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova. U budućnosti će se nastojati poboljšati postojeći model prevencije time što će se osigurati pouzdana i valjana istraživačka osnova za planiranje budućih aktivnosti te evaluaciju postojećih i potencijalnih programa prevencije ovisnosti. Učinkovito preventivno djelovanje zahtijeva sustavno praćenje ove problematike, te stalno prilagođavanje preventivnih programa objektivnim pokazateljima. Također, iskustvo našeg modela pokazuje potrebu za uključivanjem čim većeg broja stručnih djelatnika izravno u programe prevencije ovisnosti.

Deskriptori: PREVENCIJA OVISNOSTI; DJECA; LOKALNA/GRADSKA SAMOUPRAVA

OVISNOST KAO DRUŠTVENI PROBLEM LOKALNE ZAJEDNICE

U pozadini snažne ekonomske, socijalne i moralne krize u našoj zemlji koja traje više od desetljeća, pojavili su se i različiti oblici socijalne patologije pojedinca i društva. Sve vidljiviji oblik takve patologije, kad je o mladima riječ, jest porast uporabe droga. Vrlo je bitno istaknuti zabrinjavajuće razmjere koje poprima ta pojava ne samo u pogledu broja mladih koji joj podliježu, nego i u pratećim devijantnim ponašanjima različitih oblika.

Prema podacima relevantnih ustanova i institucija (zdravstvenih ustanova, represivnog aparata i udruga) koje se na različite načine bave problematikom

suzbijanja zlouporabe droga na području grada Rijeke i Primorsko - goranske županije, uočljiv je, posebno od 1997. godine, porast zlouporabe droga. Stručnjaci procjenjuju da je na području grada Rijeke i okolnih općina oko 1500 do 2000 osoba ovisno o heroinu (1). Nadalje, ukazuju na neke opće trendove u starosnoj i socijalnoj strukturi korisnika i modelima uporabe droga:

- raste broj korisnika droga i broj ovisnika, ali i broj maloljetnika među njima;
- starosna granica prvog kontakta s drogom pomjerena je niže, prema starijem osnovnoškolskom uzrastu;
- starosna granica se spustila i kad je u pitanju redovito konzumiranje droga;
- socijalna struktura korisnika proširila se na sve slojeve društva;
- razvijaju se politoksikomanije - mladi koriste različite tvari (sedati-

ve, anksiolitike, antidepressive, alkohol i drugo) i kombiniraju ih s opojnim drogama;

- raste broj djece i mladih koji imaju zakonske posljedice zbog raznih prekršaja koji su izravno ili neizravno povezani s drogom.

Istraživanjima problematike korištenja sredstava ovisnosti utvrđeni su različiti čimbenici koji se mogu označiti kao rizični za konzumiranje i zlouporabu droga: društveni čimbenici rizika (ekonomska i društvena kriza, siromaštvo, dostupnost droge i alkohola i dr.); obiteljski čimbenici rizika (poremećaji obiteljskog života, alkohol i droga u obitelji i dr.); školski čimbenici rizika (nezadovoljstvo školom, izostanci iz škole, školski neuspjeh, rano nedruštveno ponašanje, nekvalitetno provođenje slobodnog vremena); čimbenici rizika u samoj osobi ili u grupi vršnjaka (2, 3).

Korištenje sredstava ovisnosti ozbiljan je osobni i društveni problem, koji može dovesti do tragičnih posljedica na

* Grad Rijeka,
Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb

Adresa za dopisivanje:
Mr. sc. Željko Jovanović
51000 Rijeka, Ede Jardasa 1
E-mail: zeljko.jovanovic@roche.com

osobnoj i na društvenoj razini. Stoga je u općem interesu uklanjanje i sprečavanje širenja ovog oblika ponašanja. Organiziranim, planiranim, i kontinuiranim akcijama iz različitih sustava povećava se mogućnost djelovanja na ovaj problem, osobito ako su te akcije usmjerene na preventivno djelovanje. Naime, poznato je da je čak i u vrhunski specijaliziranim ustanovama, liječenje i odvikavanje od sredstava ovisnosti skup, dug i težak, ponekad čak i neučinkovit proces.

Učinci prevencije, kao planiranog procesa s ciljem sprječavanja pojave problema vezanih za uporabu sredstava ovisnosti, nisu brzi i odmah vidljivi, ali je svaki napor uložen u nju istodobno ulog u zdravlje i blagostanje budućih generacija.

SMJERNICE GRADA RIJEKE U SVEZI PREVENCIJE OVISNOSTI

Prevenciju čine aktivnosti, programi ili političko djelovanje s ciljem stvaranja mogućnosti za zdrav i produktivan život, a kojima se i društvo potiče ka promociji zdravlja i mijenjanja onih uvjeta koji disponiraju pojedinca prema problemima. Opći ciljevi prevencije ovisnosti su povećanje učestalosti apstinencije od sredstava ovisnosti, odlaganje početka uporabe sredstava ovisnosti, isključivanje uporabe sredstava ovisnosti u dječjoj i adolescentnoj populaciji, te smanjenje visokorizične uporabe sredstava ovisnosti kod odraslih. Postoji nekoliko tipova prevencije korištenja sredstava ovisnosti: primarna prevencija (predstavljajući zaštitu pojedinca u cilju izbjegavanja problema korištenja sredstava ovisnosti, prije nego se pojave znaci ili simptomi tih problema); sekundarna prevencija (identificira pojedince u ranoj fazi problematičnog ponašanja u svezi korištenja sredstava ovisnosti i pokušava spriječiti negativne posljedice potičući ih na prestanak uporabe sredstava ovisnosti putem savjetovanja i/ili liječenja); tercijarna prevencija (pokušava prekinuti prisilnu uporabu sredstava ovisnosti i ublažiti negativne efekte uporabe droga kroz liječenje i rehabilitaciju).

U Smjericama Poglavarstva Grada Rijeke za mandatno razdoblje 2001. do 2005. godine prioriteto mjesto zauzima Prevencija bolesti ovisnosti, posebice u Smjericama Odjela gradske uprave za

zdravstvo i socijalnu skrb te Odjela gradske uprave za odgoj i školstvo (4, 5). Međutim, i u području djelovanja drugih gradskih odjela važno mjesto zauzimaju programi namijenjeni djeci i mladima koji se također mogu smatrati preventivnim programima za različite oblike devijantnih ponašanja (primjerice sportski i kulturni sadržaji). Također, treba istaknuti i projekte Grada Rijeke, "Rijeka-zdravi grad" i "Rijeka-prijatelj djece", čije je djelovanje između ostalog usmjereno prema dječjoj populaciji. U sklopu projekta "Rijeka-zdravi grad" postoji interesna grupa građana za unapređivanje zdravlja djece i mladih koja uključuje djecu dječjih vrtića, te većine osnovnih i srednjih škola. Kako je u sklopu četvrte faze provedbe ovog projekta (2003.-2007.) poseban naglasak stavljen na brigu o djeci i mladima, planiraju se istraživanja unutar učeničke populacije s ciljem što kvalitetnijeg i uspješnijeg odrastanja.

Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb utvrđuje mjere zdravstvene i socijalne politike za prevenciju bolesti ovisnosti te potiče programe koji se bave ovom problematikom, s posebnim naglaskom na prevenciju zlorababe droga (4, 5). Temeljni ciljevi u ovom području su: smanjenje broja novih ovisnika, povećanje broja liječenih ovisnika koji uspješno održavaju apstinenciju, smanjenje štete po zdravlje ovisnika, omogućavanje uspješne socijalne integracije liječenih ovisnika, podrška učinkovitijem djelovanju organa represije u borbi protiv organizirane trgovine drogom. Navedeni se ciljevi ostvaruju sufinanciranjem programa koji su usmjereni prema ovisnicima o drogama, ali i prema zdravoj populaciji sukladno Nacionalnoj strategiji suzbijanja zlorababe droga u Republici Hrvatskoj, kroz:

- program Centra za prevenciju i liječenje ovisnosti;
- program Terapijske zajednice za rehabilitaciju ovisnika o drogama - Pulac;
- Harm Reduction (smanjenje štete) program/ Needle Exchange (zamjena igala);
- druge preventivne programe prihvaćene temeljem Javnog nadmetanja

Odjela gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb.

Jedno od osnovnih polazišta za izradu Smjernica rada Odjela gradske uprave za odgoj i školstvo je održavanje ili poboljšavanje postojećih uvjeta za ostvarivanje odgoja i obrazovanja, s ciljem da se pedagoški i ostali standardi pojedinih djelatnosti povećaju iznad Državnog pedagoškog standarda (4, 5). Slijedeći prioritet Odjela gradske uprave za odgoj i školstvo odnosi se na održavanje ostvarivanja postojećih uspješnih programa gradskih ustanova, te dinamičko uvođenje novih, sukladno potrebama korisnika. Djelatnost Odjela vezana je uz financiranje raznih programa odgoja i školstva. Odjel, između ostalog pruža potporu i pomoć ostvarivanju programa u funkciji odgoja i obrazovanja u obliku jednokratnih potpora za ostvarivanje raznih kraćih programa srednjoškolskim i osnovnoškolskim ustanovama, udrugama ili pojedincima. Grad Rijeka je osnivač ustanova za odgoj i naobrazbu djece predškolske dobi (Dječji vrtić Rijeke) i osnovnoškolske dobi (dvadeset i četiri osnovne škole). Program prevencije u ustanovama provodi se u okviru redovnih programskih aktivnosti i/ili kao zasebna programska aktivnost.

SURADNJA GRADA RIJEKE S DRUGIM USTANOVAMA, INSTITUCIJAMA, UDRUGAMA I DRUGIM SUBJEKTIMA U SVEZI PREVENCIJE OVISNOSTI

Odjeli gradske uprave prije svake proračunske godine raspisuju javna nadmetanja za financiranje programa. U nadmetanjima su određena prioritetna područja financiranja i kriteriji odabira programa na temelju kojih stručna povjerenstva odabiru programe. Kriteriji temeljem kojih se utvrđuju prednosti ponuđenih programa i obavlja njihov odabir su potreba za određenim programima u gradu Rijeci, uspješnost ponuđača u dosadašnjem obavljanju vlastitih djelatnosti, uspješnost ponuđača u dosadašnjoj provedbi programa financiranih od Grada Rijeke, udio vlastitih sredstava ponuđača u provedbi ponuđenog programa. Pravo sudjelovanja u nadmetanju imaju sve pravne i fizičke osobe, koje imaju sjedište odnosno prebivalište u Republici Hrvatskoj. Nakon što Poglavarstvo donese zaključke o prihvaćanju i financiranju programa slijedi sklapanje

ugovora između Grada i ponuđača u kojima se određuju međusobna prava, obveze i odgovornosti, a sve s ciljem stvaranja pravih partnerskih odnosa.

REALIZACIJA PROGRAMA
USMJERENIH K PREVENCIJI OVISNOSTI
DJECE PREDŠKOLSKE I ŠKOLSKE DOBI

Sukladno Nacionalnoj strategiji suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj odnosno Programu Županijskog povjerenstva za suzbijanje ovisnosti u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama te učeničkim domovima, svaka odgojno obrazovna ustanova, s obzirom na svoje osobitosti, donosi svoj preventivni program i imenuje koordinatora programa (6). U vlasništvu Grada su predškolska ustanova (Dječji vrtić Rijeka) i sve osnovne škole na području grada Rijeke, dok su u vlasništvu Županije srednje škole i učenički domovi. Stoga ćemo se u ovom radu ograničiti isključivo na ustanove u nadležnosti Grada.

Program prevencije ovisnosti
u Dječjem vrtiću Rijeka

Iskustva pokazuju da s preventivnim aktivnostima treba početi čim ranije, odnosno već u predškolskim ustanovama. Poznato je da učinkoviti preventivni programi trebaju, s obzirom na pojmove, znanja, vještine ili aktivnosti koje obuhvaćaju, biti razvojno prilagođeni. Iskustva pokazuju da su mlađoj djeci korisna znanja i vještine usmjerene prema razvoju opće zdravstvene kulture.

Početkom pedagoške godine 2002./2003. godine u ustanovu Dječji vrtić Rijeka, upisano je 3077 djece u 147 odgojnih skupina, te 50 djece u 3 odgojne skupine u Dječjoj bolnici Kantrida. U Dječjem vrtiću Rijeka u program prevencije ovisnosti i drugih neprilagođenih ponašanja uključeni su djelatnici ustanove (odgajatelji, defektolozi, psiholozi, pedagozi, sportski treneri) pedijatri, roditelji i djeca.

Djelatnicima, odnosno odgojiteljima koji izravno sudjeluju u odgojno obrazovnoj djelatnosti omogućena je tijekom cijele pedagoške godine kontinuirana edukacija s ciljem unapređenja komunikacijskih vještina (Čistom komunikacijom do kvalitetnih odnosa u vrtiću i obitelji) i razvoja svijesti o sebi i osvješćiva-

vanja različitosti u odnosu na druge (Svi jednaki - svi različiti) koje realiziraju psiholog i defektolog. Također, odgojitelji sudjeluju u programu namijenjenom senzibiliziranju okoline za problematiku zlostavljanja (CAP- prevencija napada na dijete).

Jedan dio roditelja polaznika ustanove dragovoljno su uključeni u programe Odgovorno roditeljstvo i CAP- prevencija napada na dijete koji se odvijaju tijekom nekoliko mjeseci jedne pedagoške godine. Cilj ovih programa je edukacija roditelja o razvojnim procesima djeteta, o odnosima i dinamiци u obitelji, senzibiliziranje i edukacija neposredne okoline na problematiku zlostavljanja. Realizacija programa je radioničkog tipa, a provode ih psiholozi i defektolozi. Također, roditeljima se pruža pomoć u prepoznavanju razvojnih procesa djeteta, te u pitanjima u svezi funkcioniranja obitelji kroz savjetodavni rad. Ovu uslugu pruža psiholog tijekom jednog mjeseca svake pedagoške godine.

Djeca, odnosno polaznici ustanove uključena su u niz različitih programa usmjerenih k prevenciji neprilagođenih ponašanja. Tijekom cijele pedagoške godine djeca su uključena u programe promicanja i usvajanja zdravih stilova života (Sportski program, Hopsić, Kretanjem do zdravlja), programe upoznavanja vlastite osobnosti i razvoja pozitivne slike o sebi (Vrijednost se krije u različitostima, Rastimo zdravo, Odgoj za dječja prava), programe stjecanja socijalnih vještina, znanja i navika (Integralna metoda u radu s djecom i njihovim roditeljima), programe razvijanja osjetljivosti za ekologiju i čuvanje tjelesnog i mentalnog zdravlja (Ekologijom do zdravlja, Naše dvorište), te program katoličkog vjerskog odgoja. Navedene programe realiziraju odgajatelji i članovi stručnog tima.

Program prevencije ovisnosti
u osnovnim i srednjim školama
grada Rijeke

Škola je za većinu djece prirodno okruženje i samim tim predstavlja ključno mjesto svakog preventivnog programa. Škola, nadalje, nudi jedinstvenu mogućnost u odnosu na sve druge sustave, da tijekom dužeg vremenskog razdoblja preventivnim aktivnostima obuhvati

najveći broj djece i mladih. Naime, gotovo cjelokupna populacija djece od šeste do devetnaeste godine života najveći dio svog vremena boravi upravo u školi.

Nadalje, treba napomenuti, da su ciljevi odgoja i ciljevi prevencije u potpunosti komplementarni. Nastavni i drugi školski programi predstavljaju dio cjelokupne preventivne strategije. Prevencija se ne može odvojiti od ostalih školskih sadržaja i aktivnosti i od šireg okolin-skog konteksta u kojem djeca i mladi žive. Prevencija u školskim uvjetima podrazumijeva aktivan proces koji podrazumijeva stvaranje i poticanje uvjeta koji unapređuju zdrave navike i stil života, i time omogućava djeci i mladima da se suoče sa životnim izazovima. Ciljevi školskih preventivnih programa usmjereni su na smanjenje čimbenika rizika na koje se može utjecati u procesu obrazovnog sustava, i u još većoj mjeri na stvaranje i jačanje protektivnih čimbenika.

Kako se pokazalo da su čimbenici rizika prisutni godinama prije početka uporabe sredstava ovisnosti, preventivne aktivnosti moraju započeti čim ranije. U osnovnim školama trebaju se kontinuirano provoditi počevši s prvim razredom i nastavlajući se tijekom cijelog procesa obrazovanja.

Početkom 2002./2003. godine u 24 riječke osnovne škole upisano je 11391 učenika u 530 razrednih odjela, od toga u prvi razred 1344 u 62 razredna odjela. Na području grada Rijeke djeluje 19 srednjih škola, 3 učenička doma i Centar za odgoj i obrazovanje. Prema podacima Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Službe za društvene djelatnosti, Odsjeka za prosvjetu i kulturu, u školsku godinu 2002./03 upisano je ukupno 8392 učenika (od toga muškog spola 4236, a ženskog 4156).

Preventivni programi koncipirani prema prethodnim principima primjenjuju se u svim osnovnim školama na području grada Rijeke. Svaka škola ima donekle prilagođen, i stoga specifičan, preventivni program. U njegovoj realizaciji sudjeluju djelatnici škola, liječnici školske medicine i vanjski predavači. Rad se odvija putem predavanja, radionica, rada u malim skupinama i individualno. Školski preventivni programi

obuhvaćaju sljedeće organizacione oblike: rad s učenicima, rad s roditeljima, rad s djelatnicima škole i suradnju s ostalim subjektima (liječnik školske medicine, crkva, Crveni križ, Mjesni odbori i dr.).

S učenicima se kroz program redovne nastave, izborne nastave, izvannastavnih aktivnosti, izvanškolskih aktivnosti, razredništvo, učeničko vijeće i posebne oblike rada (CAP; Kako reći ne; Razredni projekti za zdrav život; Razvijanje komunikacijsko socijalnih vještina; ispitivanje samopoštovanja učenika) provodi permanentni rad na promicanju zdravog načina življenja. S istim ciljem provodi se rad s roditeljima kroz vijeće roditelja i na roditeljskim sastancima. Poseban naglasak stavlja na upoznavanje s programom prevencije ovisnosti. S djelatnicima škole također se provodi rad s ciljem promicanja zdravog načina življenja kroz učiteljsko vijeće, aktiv nastavnika razredne nastave i aktiva razrednika nastavnika predmetne nastave, i grupe zainteresiranih nastavnika. U školama se poseban naglasak stavlja i na identifikaciju rizične populacije učenika i na rad s njima. U taj rad uključeni su vanjski stručni suradnici Centra za socijalnu skrb, školske medicine, Centra za odgoj i drugi.

Nadalje, u preventivne aktivnosti koje se odvijaju u osnovnim školama djelomice je uključen i Odjel Gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb koji podržava i financira program pod nazivom Prevencija bolesti ovisnosti - Edukacija edukatora (odgojitelja, roditelja i prosvjetnih djelatnika u osnovnim školama). Ovaj program provodi Služba školske medicine Zavoda za javno zdravstvo Primorsko - goranske županije. Osnovna koncepcija programa je promidžba zdravlja, razvoj prihvatljivih modela ponašanja te otkrivanje i pomoć u suzbijanju rizičnih faktora za zdrav i nesmetani razvoj školske djece i mladeži. Kontinuirano tijekom cijele školske godine svi liječnici školske medicine van svog redovnog radnog vremena, provode ovaj program. Osnovne metode rada su zdravstveno - odgojna predavanja i vođenje radionica (roditeljski sastanci učenika V. i VI. razreda osnovnih škola na području grada Rijeke, rad u maloj grupi s roditeljima i prosvjetnim djelatnicima, radionice). U provedbi

ovog programa koriste se sljedeće metode: izlaganja, razgovori, rasprave, igre uloga.

Grad Rijeka, Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb podržava i financira sljedeće programe usmjerene k primarnoj prevenciji ovisnosti koji se provode u srednjim školama:

- Program prevencije rizičnih ponašanja kod srednjoškolaca: "Razvijanje životnih i komunikacijskih vještina".

Društvo za kibernetiku psihoterapije od 1996. godine provodi sa srednjoškolicima projekt razvijanja kooperativnih oblika ponašanja i nenasilnog rješavanje konflikata. Svjetska zdravstvena organizacija u svom Programu za mentalno zdravlje namijenjenom djeci i adolescentima u školama upravo promovira učenje i razvoj životnih vještina kao dio školskog programa i to zbog toga što je takav način najučinkovitiji za prevenciju neželjenih ponašanja. Program "Razvijanje životnih i komunikacijskih vještina" se ostvaruje kroz ciklus komunikacijskih radionica koje se kontinuirano tijekom školske godine provode s razredima i njihovim razrednicima, s grupama roditelja i s profesorima. Program za učenike i roditelje provodi se u Prvoj riječkoj gimnaziji, Medicinskoj školi, Graditeljskoj i Trgovačkoj školi. Dio programa namijenjen profesorima istih škola, kao i individualni rad s učenicima koji imaju teškoće, odvija se u prostoru udruge. Na taj se način pokušava premostiti nedostatak prostora i vremena za kvalitetnu komunikaciju, kako između učenika, tako i između profesora i učenika.

- "Moj život po mom izboru" (edukacija srednjoškolaca vršnjaka pomagača).

Ustanova za savjetovanje i komunikaciju ASK provodi program prevencije ovisnosti u Kemijsko - grafičkoj, Srednjoj talijanskoj školi, Ekonomskoj školi i u gimnazijama. U navedenim srednjim školama posebno senzibilizirani i "animirani" srednjoškolci uključuju se u komunikacijske radionice "Moj život po mom izboru". Cilj ovog programa je uspostaviti mrežu pomagača srednjoškolaca educiranih za rad s vršnjacima na problemima adolescentske populacije, prvenstveno problemu ovisnosti, te pok-

renuti proces pomaganja među vršnjacima.

- Program prevencije ovisnosti za srednjoškolce.

Ovaj program u tzv. muškim srednjim školama (Tehnička škola za strojarstvo i brodogradnju, Strojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja, Elektrotehnička škola, Elektroindustrijska i obrtnička škola) provodi Privatna psihijatrijska ordinacija dr. Predrag Jovanović. U program su uključeni učenici i stručni kadar u školama (profesori, pedagozi i psiholozi). Učenici su uključeni u rad s predavanjem i praktičnim djelom - rad u grupi (grupama) od 10 do 12 članova i 2 voditelja. Sa stručnim kadrom radi se na dvije razine, i to: teorijski dio (predavanje o ovisnosti i predavanje o razvoju djece s osvrtom na kritičke točke razvoja koje su vrlo bitne za nastanak moguće ovisnosti) i praktični dio (Balintove skupine) - rad u grupama s ciljem poboljšanja komunikacije između učenika i profesora.

Treba napomenuti da se u srednjim školama odvijaju i drugi preventivni programi u nadležnosti Primorsko-goranske županije.

ZAKLJUČAK I SMJERNICE BUDUĆIH AKTIVNOSTI USMJERENIH KA PREVENCIJI OVISNOSTI KOD DJECE PREDŠKOLSKE I ŠKOLSKE DOBI

Korištenje sredstava ovisnosti dovodi do neposrednog ugrožavanja psihičkog i tjelesnog zdravlja, te socijalnog funkcioniranja pojedinca. Nadalje, predstavlja i ozbiljan društveni problem jer je neposredno povezan s obrazovnim neuspjehom, maloljetnom delinkvencijom, kriminalom i skupim zdravstvenim tretmanima kod djece i mladih, dok je u odrasloj dobi ova pojava značajno povezana s kriminalom, nasiljem, zlostavljanjem, povredama, prometnim nezgodama, neproduktivnošću, nezaposlenošću, bolestima koje se prenose putem krvi ili seksualnim putem. Posljedice toga mogu biti pogubne i na osobnom i na društvenom nivou. Nesposobnost za brigu o vlastitom životu i ovisnost o drugima, uništenje obitelji i socijalnih odnosa općenito, veliki troškovi liječenja, gubitak života, neke su od mogućih tragičnih posljedica.

Kako bi se spriječila pojava problema vezana uz uporabu sredstava ovisnosti i smanjile posljedice njihove zlouporabe, potrebno je razviti adekvatne preventivne programe. Da bi oni bili učinkoviti potrebno je objektivno utvrditi uzroke i čimbenike rizika, prilagoditi preventivne aktivnosti razvojnoj dobi, adekvatno educirati školske djelatnike, osigurati kontinuiranu podršku ustanovama u kojima se realiziraju. Važan je i kontinuitet njegove provedbe, te uključivanje svih za ovu pojavnost značajnih subjekata (obitelji, lokalne zajednice i društva u cjelini).

Lokalna samouprava, odnosno Grad Rijeka nastoji slijediti ove smjernice u svom programu (modelu) prevencije ovisnosti, odnosno podupirati programe utemeljene na ovim postulatima. Kako

bi poboljšali postojeći model prevencije bitno je, nadalje, osigurati pouzdanu i valjanu istraživačku osnovu za planiranje budućih aktivnosti te evaluaciju postojećih i potencijalnih programa prevencije ovisnosti. Smatramo neophodnim sustavno praćenje ove problematike, te stalno prilagođavanje preventivnih programa objektivnim pokazateljima. Također, iskustvo našeg modela pokazuje potrebu za uključivanjem čim većeg broja stručnih djelatnika (pedijatar, liječnika školske i obiteljske medicine, psihologa, pedagoga) izravno u programe prevencije ovisnosti.

LITERATURA

1. Kuzman M, Mimica J, Mardešić V, Mušković K, Kožul K. Rizična ponašanja u vezi s HIV/AIDS-om u osobito ugroženih skupina

mladih u Hrvatskoj. Zagreb: UNICEF za Hrvatsku, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2002: 150.

2. Bezinović P. Analiza korištenja sredstava ovisnosti među učenicima srednjih škola u Primorsko - goranskoj županiji, Smjernice za programe prevencije. Županija primorsko-goranska, 1999.
3. Izvješće Vladinog ureda za suzbijanje zlouporabe droga o provedenom programu izvršenja Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj u 2001. i 2002. godini.
4. Grad Rijeka. Smjernice Gradskog vijeća Grada Rijeke 2001. do 2005.
5. Grad Rijeka. Smjernice Poglavarstva Grada Rijeke za 2003 godinu.
6. Vlada Republike Hrvatske. Nacionalni strategija suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj.

Summary

ADDICTION PREVENTION IN PRESCHOOL AND SCHOOL CHILDREN: A PROPOSAL OF THE PREVENTION MODEL BY THE CITY OF RIJEKA

Ž. Jovanović, K. Mušković, K. Dankić

Official data show that drug abuse in Rijeka and the county (Primorsko-Goranska) has been on the rise, particularly since 1997. Drug abuse is an individual and social problem whose consequences may be tragic. The city administration has acknowledged this serious and complex issue, and has given it priority in its 2001-2005 mandate. A particular role in the prevention of addiction has been given to the City Department of Health and Social Services and the Department of Education. The basic goals are to reduce the number of drug addicts, increase the number of those on maintenance programs, reduce the harmful health effects of drug addiction, help drug addicts reintegrate into the society, and provide greater support to police in fighting organized crime. These goals have been incorporated in government financed programs focused on drug addicts as well as on general population. It is expected that further research, planning and evaluation activities will bring improvement to the existing model of addiction prevention. Effective prevention requires a systematic approach to the issue and the adjustment of prevention programs to whatever the real facts are. Our experience with this model is that it needs as many professional hands as it can get to be directly involved in the prevention program.

Descriptors: ADDICTION PREVENTION; CHILDREN; LOCAL/CITY ADMINISTRATION